

LISE JUSTESEN & NANNA MIK-MEYER: Qualitative Research Methods in Organisation Studies. København: Hans Reitzels Forlag 2012. 153 sider. ISBN 978-87-412-5645-0 (pb). Pris: 248 kr. (Engelsk udgave af: Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier. København: Hans Reitzels Forlag 2010. 160 sider. ISBN 978-87-412-5380-0 (hb). Pris: 248 kr.)

Justesens og Mik-Meyers studie af kvalitative forskningsmetoder henvender sig til studerende, der interesserer sig for organisationsteori. Forfatternes beundringsværdige og ganske praktiske målsætning er at tydeliggøre, hvordan ens teoretiske holdning påvirker ens forskningsmetoder, og hvordan man på denne baggrund kan vælge sin metode.

Forfatterne, der underviser på Copenhagen Business School, har års erfaring med bearbejdelse af disse problemstillinger sammen med studerende. Deres akademiske baggrund omfatter publikationer om kvalitative metoder foruden akademiske grader i filosofi og business (Justesen) samt antropologi og sociologi (Mik-Meyer). Med sådanne udgangspunkter skulle de to forfattere være godt rustede til at skrive en bog, hvis hensigt det er at forklare studerende, hvordan de kan vælge de korrekte kvalitative metoder i forhold til en given teoretisk position.

Forfatterne begynder bogen med en begrebsafklaring. De skelner mellem kvantitative og kvalitative metoder og definerer ontologi og epistemologi. Herefter reducerer de den teoretiske bredde ved at opdele det teoretiske felt i tre perspektiver: realisme, fænomenologi og konstruktivisme. Det er disse tilgange, som forfatterne antager, at studerende inden for organisationsstudier vil være mest tilbøjelige til at bruge.

I det første kapitel definerer forfatterne disse tre perspektiver og skelner mellem dem. Det er her, at en grundlæggende vanskelighed ved bogen opstår. Når forfatterne beskriver de tre bredt anlagte teoretiske tilgange, suppleres beskrivelsen kun af ganske få egentlige eksempler. Flere og mere konkrete eksempler ville have ydet de studerende større hjælp til forståelsen. Forfatterne citerer fx Burrs definitioner på virkelighedens tre dimensioner („sandhed“, „materialitet“ og „essens“) i deres diskussion af det realistiske perspektiv og forklarer, at „disse begreber sammenfatter de dimensioner, som udgør grundlaget for realisters og konstruktivistisk diskussioner om, hvad der er virkeligt, og hvordan virkeligheden kan observeres“ (s. 20, citater er oversat af temareaktion). Justesen og Mik-Meyer giver dog ikke eksempler på, hvordan den studerende vil skulle begribe sandhed, materialitet og essens – hverken fra et realistisk eller konstruktivistisk standpunkt. Nogle eksempler ville her have kunnet hjælpe den studerende til at forstå, hvordan disse tre dimensioner konkret udspiller sig i organisationer.

I samme kapitel findes også forklaringen på det fænomenologiske perspektiv. Her leverer forfatterne et kortfattet, stærkt tiltrængt eksempel, når de forklarer,

hvordan stress på arbejdspladsen ville blive vurderet forskelligt i henholdsvis en realistisk og en fænomenologisk analyse. Et sådant eksempel kan virkelig hjælpe de studerende til at forstå, hvordan man praktisk kan anvende teorien. Til gengæld er andre begreber, der præsenteres i samme afsnit, ikke ordentligt forklaret. For eksempel forklarer forfatterne, at realisme arbejder med et „korrespondance-teoretisk sandhedsbegreb“, mens fænomenologi arbejder med et „kohærens-kriterie“ (s. 25-26). Disse er dog ikke yderligere forklaret. Igen ville eksempler have kunnet hjælpe den studerende til at forstå de præsenterede begreber.

Anderledes værdifuldt er kapitel to, hvor Justesen og Mik-Meyer diskuterer kvalitetskriterierne for kvalitative undersøgelser. De diskuterer kriterier for sammenhæng, konsekvens, præcision og gennemsigtighed, og derefter udlægger de debatterne om kriterier for gyldighed og pålidelighed. Denne diskussion af, hvordan kvalitetskriterier anvendes forskelligt i henholdsvis realistiske, fænomenologiske og konstruktivistiske undersøgelser, hjælper den studerende til at forstå forskellene mellem disse tre perspektiver.

Bogens centrale afsnit er en diskussion af fire metoder, der almindeligvis anvendes i kvalitative studier: interviews, fokusgrupper, deltagerobservation og dokumentstudier. For hver af de fire metoder er der et kapitel, hvor forfatterne forklarer, hvordan metoden anvendes forskelligt, afhængigt af forskningens teoretiske orientering. Det er disse kapitler, der tilsammen udgør bogens kerne. Hensigten er at give læseren en klar forståelse af, hvilken slags forskningsspørgsmål der knyttes til bestemte teoretiske perspektiver, og hvilke metoder der bør anvendes til hvert af disse perspektiver. Disse kapitler indeholder flere detaljer, der kan være nyttige for studerende. Eksempelvis diskuterer kapitlet om interviews forskellige valgmuligheder omkring interviewformatet såsom optagelsesmetoder, detaljeringsgrader for transskription og en sammenligning mellem kodning og temabaseret læsning. Forfatterne forklarer desuden disse valgmuligheder i relation til de tre generaliserede teoretiske perspektiver. Der refereres i de fire kapitler til eksempler, men det ville have bidraget til den studerendes forståelse af, hvordan netop de tre perspektiver udspilles i organisationen, hvis der havde indgået eksempler, der i højere grad belyste de teoretiske og metodiske pointer.

I første kapitel udgøres eksemplet således af to interviewuddrag fra en konstruktivistisk undersøgelse af, hvordan problemstillinger omkring sundhed og vægt drøftes blandt ledere og overvægtige medarbejdere. Justesen og Mik-Meyer forklarer, hvordan interviewguiden ville have været anderledes, hvis undersøgelsen var blevet gennemført ud fra et realistisk perspektiv, men de giver ikke eksempler på, hvordan disse anderledes spørgsmål kunne have set ud. Hermed forpasser de muligheden for at hjælpe den studerende til netop at se, hvordan spørgsmål formuleres forskelligt, afhængigt af ens teoretiske holdning.

I diskussionen om interviewtekster fremdrager de som eksempel et ledende interviewspørgsmål og forklarer, hvordan og hvorfor ledende spørgsmål skal undgås i realistiske og fænomenologiske interviews, mens de er uden betydning i et konstruktivistisk interview. Dette er en værdifuld observation, for mange studerende har ofte svært ved at opdage ledende spørgsmål. Men for denne anmelder at se er der dog flere andre interviewspørgsmål i de refererede interviewtekster, som også forekommer at være ledende, hvilket forfatterne dog beklageligvis har valgt ikke at bemærke.

I kapitlet om fokusgrupper citerer forfatterne et uddrag fra et marketingcasestudie og forklarer tydeligt, hvordan dette uddrag afspejler et realistisk perspektiv. De kontrasterer dette uddrag med det konstruktivistiske perspektiv ved at forklare, at man i sidstnævnte ikke ville antage, at fokusgruppedeltagerne har faste holdninger, men snarere, at deltagerens holdninger er foranderlige og kontekstafhængige. Men igen burde de videreføre dette eksempel og omstrukturere det fra et konstruktivistisk perspektiv for dermed at kunne give læseren konkrete eksempler på, hvordan det citerede uddrag ville fremstå anderledes, og hvordan gruppeinteraktionen ville blive analyseret anderledes. Alternativt kunne forfatterne have tilvejebragt et andet eksempel fra et konstruktivistisk studie, hvor fokusgrupper var blevet anvendt. En sådan kontrasterende brug af eksemplerne ville have styrket forfatterens argumentation. Til deres ros skal dog siges, at de med vilje har brugt eksempler, der afspejler forskellige teoretiske perspektiver og også forskellige områder af organisationsforskning. Således er det allerede nævnte intervieweksempel en HRM-undersøgelse (Human Relations Management) fra et konstruktivistisk perspektiv, mens fokusgruppeeksemplet er fra en markedsføringsundersøgelse udført fra et realistisk perspektiv, og deltagerobservationseksemplet er fra en CSR-undersøgelse (social ansvarligheds-undersøgelse) fra et konstruktivistisk/fænomenologisk perspektiv, hvor dokumentanalyseeksemplet er fra et studie af forvaltningsrevision ud fra et konstruktivistisk perspektiv. Bogen har en vigtig funktion, idet den specifikt adresserer og direkte tackler et bestemt problem, som kendes fra mange studerendes læringsproces, nemlig den manglende evne til korrekt at parre metodevalg med teoretisk perspektiv. Bogen giver ikke alene forklaringer på, hvordan teori og metode kan kobles, men giver yderligere læsning og øvelser, som de studerende kan bruge til bedre at forstå materialet. Mens flere konkrete eksempler ville have gjort denne bog endnu mere nyttig for studerende, er den dog allerede i den her foreliggende udgave et gavnligt supplement til de for studerende øvrige tilgængelige tekster om kvalitative metoder.

*Ann T. Jordan
VELUX-gæsteprofessor (efterår 2012), Københavns Universitet
professor, University of North Texas, USA
Oversat af Karen Lisa Salamon*